

CRÒNICA

JOVES
INVESTIGADORS

PUBLICACIÓ DE L'ARXIU MUNICIPAL DE LLAGOSTERA

ANY XII (2002) Núm. 24

En lloch de crònica

Simpatich CHANTECLER: A poch d'haber arribat á n'aquesta ciutat, dos robustos gall's colocats al cim de l' arch de la Boqueria, m' han fet recordar que devia escriure la quartilla quincenal.

Tot y anant cumplint mos queiers, romiava lo que diria; però l' garbuji, el ruido axórdador, la bellugadissa inacabable y frenética de la multitud y el continuo ya-y-ve de trenvías, autos, etz., me fa cap-rodo, no'm permet badar y menys res pensar ab atenció. Per aixó, allunyat del bullici, de la remor, moment, y m'he dirigit al Parch. Allí, un banch dels més arreconats, junts, el bastó ó be ab el mateix traç, conscientment figures

cercava una de les moltes idees que aglomeradament s' empenyien dins mon cervell; buscava la que millor me semblés. Ja d'una n'havia trovat el fil y començava á capdellarla y enrodonirla, quant de sopte me sento per darrera agafat y 'm dihen: «quedeu presoner». ¡Quin susto! Jo havia entés: diners ó la vida. Salto endavant fent mitxa volta y la temença d'un *atraco*, se converteix en la grata sorpresa de veurerme cara á cara ab l' Alfred, un amich molt aimat á qui de molts anys no havia vist; un company inseparable de deu anys d'estudis, d'un mateix pensar, d'un mateix

Chantecler
Una revista de principis del segle XX

Marta Pascual i Llorens

Chantecler¹

Una revista de principis del segle XX

Llagostera als anys 10

El 12 de juny del 1910 una colla de joves llagosterencs oferien al poble la primera publicació d'un nou periòdic: "Chantecler²".

En aquells temps Llagostera comptava amb un total d'uns 4.100 habitants i la indústria característica de la vila era la fabricació i l'exportació de taps.

Políticament, dominaven les idees republicanes i federalistes i, de fet, en les eleccions del 1869 i del 1870 els republicans van aconseguir la victòria a la vila. Però els conflictes interiors, les escissions i la poca importància que tingueren dins el govern van provocar la decadència del federalisme. Mentrestant, una nova ideologia, molt més radical i obrerista s'anava imposant a Llagostera; es tractava de les idees anarquistes de Bakunin. En les eleccions provincials del 1907 el triomf de la candidatura solidària va ser aclaparador. El 1911 tornaven a haver-hi eleccions de diputats provincials i eleccions municipals i el poble temia l'entrada del caciquisme³. Per aquests motius, a

través de periòdics com "Chantecler" criticaren "los vividors aquells que per tants anys menjaban á boca plena á la salud d'els pobres contribuyents d'aqueixa vila i que ara se veuen á menys de mitja ració" per tal que no s'atrevisssin a tornar mai més.

Pel que fa a la situació cultural, no va ser fins al començament del segle XX, quan l'Ajuntament va prendre consciència de la importància de l'escolarització i en va dictar l'obligatorietat. L'any 1908 el poble comptava amb tres escoles de nens (escoles nacionals, escola de la Cooperativa La Regeneradora i els "Hermanos de la Doctrina Cristiana") i tres de nenes (escoles nacionals, escola de la Cooperativa la Regeneradora i les "Hermanas Carmelitas"). Sembla ser que durant aquesta època era força normal que els mestres faltessin a classes, ja que al "Libro de Actas de la Junta Local de primera Enseñanza" es fa referència a aquest aspecte per part de l'inspector i de la junta. Quant a continguts i programes escolars, totes les matèries d'estudi estaven relacionades amb l'ensenyament religiós i l'escriptura.

L'època de Chantecler

Quan parlem dels principis de segle de Llagostera hi ha un fenomen que ens impacta. Aquest període de temps va presentar quatre periòdics. Aquest fet potser seria irrellevant si el seu bressol hagués estat una gran ciutat, però el fet d'estar parlant del petit poble de Llagostera fa que puguem qualificar aquesta època com un moment esplendorós. Efectivament,

¹ Aquest article ha sortit del treball de recerca que vaig realitzar sota la direcció de Josep Basart. Agraïixo la col·laboració a totes aquelles persones que han recordat per mi i que m'han acostat al periòdic i a la gent que hi col·laborava.

² Després de llargues estones de discussió s'anomenà d'aquesta forma el nou periòdic. "Chantecler" era el nom d'una comèdia d'Edmond Rostand que en aquell temps estava de moda a París.

³ Sistema de control de la vida política aconseguit a partir de la influència exercida per l'actuació dels cacs a nivell local, amb manipulació de les tendències de vot en les eleccions i, sovint, amb el falsejament dels resultats.

paral·lelament a l'estrena de "Chantecler", sortia "La Sembrà", periòdic jocós-seriós de cultura i moralitat. A la portada inseria sempre un avís de previsió que deia així: "Tot treball que s'envii serà subjectat a la censura i rebutjat si no porta la signatura de l'autor",

Evidentment, aquest diari no estava per brocs. L'estil i el fons, completament diferents del primer, tenia sempre un posat tibet i poc amic de les bromes.

Pel juny de 1911 en sortia un altre, "La Selva", "defensor de los intereses morales y materiales de la villa y su comarca".

Gairebé tots els seus articles portaven la capçalera igual. "Informe", "Recurso", "Al Gobierno Civil", etc. Tot això eren els elements d'una baralla aferissada, rabiosa, en la qual es destrossaven dos partits en lluita. El poble era dividit en dos bàndols, que xocaven en els seus ideals oposats i portaven l'angúnia i la ruïna a moltes llars.

Al cap de poc temps sortia "Renovació", portaveu del Centre Regionalista d'aquesta vila. Aquest periòdic tenia un caire alegre i simpàtic, com "Chantecler", amb un cos de redacció format de joves entusiastes i cultes. Feia propaganda autonomista i admetia col·laboració dels aficionats a la literatura. Destacava sempre les festes que celebrava el seu Centre; festes de caràcter artístic i cultural de gran empena.

Malauradament, tot s'acaba en aquest món. Cap d'aquests periòdics va viure més de dos anys; moriren tots a causa de l'egoisme, l'apatia i el ja s'ho faran, microbis que minaren la seva existència. I moriren d'un empatx d'indiferentisme, malaltia característica dels habitants de les petites viles, sempre tan faltats d'ideals que els moguin més enllà dels seus interessos personals.

Orígens i objectius

Els iniciadors de "Chantecler" van ser una colla de joves tranquils que cada vespre es reunien i es comunicaven les seves impressions, tot tractant les coses més diverses, però sempre mantenien un punt de vista tan comú que els feia l'efecte que ja s'ho havien dit tot. Aquesta situació els causava la impressió desagradable dels qui es troben sols en companyia. Fou aquest aïllament intel·lectual que els suggerí la idea de fundar un periòdic que esvaís l'ensopiment que

els tenia aclaparats en una taula de cafè, fes aixecar les orelles dels adormits i despertés les aficions literàries del jovent del poble.

Així doncs, "Chantecler" va néixer com una necessitat d'expansió del qui desitja desplegar la seva alegria als quatre vents i exposar el seus sentiments amb lletres de motlle, per a la seva pròpia satisfacció i complaença.

Els joves van muntar la redacció en uns baixos de Passeig de la Victòria (actual Passeig Pompeu Fabra), tocant al Café del Comercio, només separat per un envà de maó dret, amb una porteta de pas, des d'on es veia la gran sala de begudes. A la llinda de la porta posaren una gran tela amb el rètol "Chantecler" i, al fons, tenien pintat un pollastre gros i robust, en actitud de cantar, que era l'admiració dels pagesos de la rodalia.

La voluntat dels nous i entusiasmats "periodistes" era enorme, i el dia 12 de juny sortia tot rialler el primer número. A primera plana, el cant del gall donava a conèixer els seus propòsits, amb una proclama. Deia així:

"QUI-QUI-RI-QUÍ! Salut, oh poble de Llagostera! La teva càndida sorpresa en veure davant dels teus ulls un nou periòdic ens fa ganes de riure. Però escolta, seriosament, almenys un cop.

"El mòbil nostre és generós. Hi nia un gran cabal d'amor i una nota bella d'esperança.

"Cantarem serenament i, si convé, a riallades, el goig de viure, l'alegria de la vida. Però, amb tot el seny degut, ens ocuparem també de la cultura popular.

"La franca i sincera rialla apartarà els nostres ulls de les petiteses dels partits polítics. No concebem esquerres ni dretes, ja que des del catòlic intransigent al demagog més radical per a nosaltres tots són germans.

"Els únics enemics que tindrem seran els ensopits. Però esperem que l'alegre cant del simpàtic "Chantecler", en deixodir-los, els farà riure.

"Veritat és que poc ens importen els homes de tal o qual bandera, però això no vol dir que de bandera no en tinguem nosaltres; senyera que amb braç potent brandarem ben enlaire, que no és de combat sinó d'amor".

D'aquesta manera, una proclama ampul·losa, s'omplia de confiança el cor dels redactors, els quals es posaren a treballar enèrgicament per tal de dur a terme la seva obra.

El diari sortí amb gran expectació i, aviat, s'estengué l'afició literària pel poble. El pseudònim era el recurs que permetia escriure i no ésser conegut. Així doncs, els escriptors aconseguien desentendre's dels compromisos morals que s'adquireixen signant amb el propi nom, almenys en un poble, on tot passa pel sedàs de la crítica. Encoberts així, tothom podia dir-hi la seva sense donar la cara. Hi havia versos a l'estimada, idil·lis, proses parlant d'higiene, del suro, de l'hipnotisme, de la veïna... En fi: una gran mescla que donava amenitat a la simpàtica publicació.

El nom

Com s'ha dit anteriorment, el nom sorgí d'una obra de teatre d'Edmond Rostand que duia el mateix nom. Sembla ser però, que el motiu que els empenyé a optar per aquest nom fou una mena de contestació cap a l'obra de Rostand, qui volia demostrar que l'ideal no existia. L'ideari de "Chantecler", en canvi, mostra una tendència totalment contrària. Per tant, crec que volen arribar a demostrar l'existència d'un ideal i estan disposats a tot per tal d'aconseguir allò que es proposen.

El drama de Rostand és una faula carregada de metàfores. El protagonista, Chantecler, és un gall idealista que té com a missió transmetre la llum i la veritat. Chantecler es manté allunyat de

la mediocritat i, en tot moment, pretén acabar amb les tenebres, amb la nit i la foscor. No coneix gaire bé el seu entorn immediat i el fet de ser massa humà li provoca freqüents depressions en l'ànima, agonitzant i plena de dubtes. La faisana, que acabarà sent la seva esposa, és l'eterna femella, increïblement bonica, molt gelosa i plena d'orgull. El seu únic objectiu és posseir l'home. Emprarà tots els recursos que estiguin al seu abast per tal d'acabar amb la fe de Chantecler. L'obra ens repara un munt d'aventures a fi d'arribar a comunicar-nos un missatge meravellós: la no existència de l'ideal, per veure que en l'ànima existeix una fe tan fidel que torna, fins i tot, després de la mort. Això és vital per entendre que, encara que no sigui possible despertar l'alba, cal preparar la gent perquè pugui saludar el sol naixent.

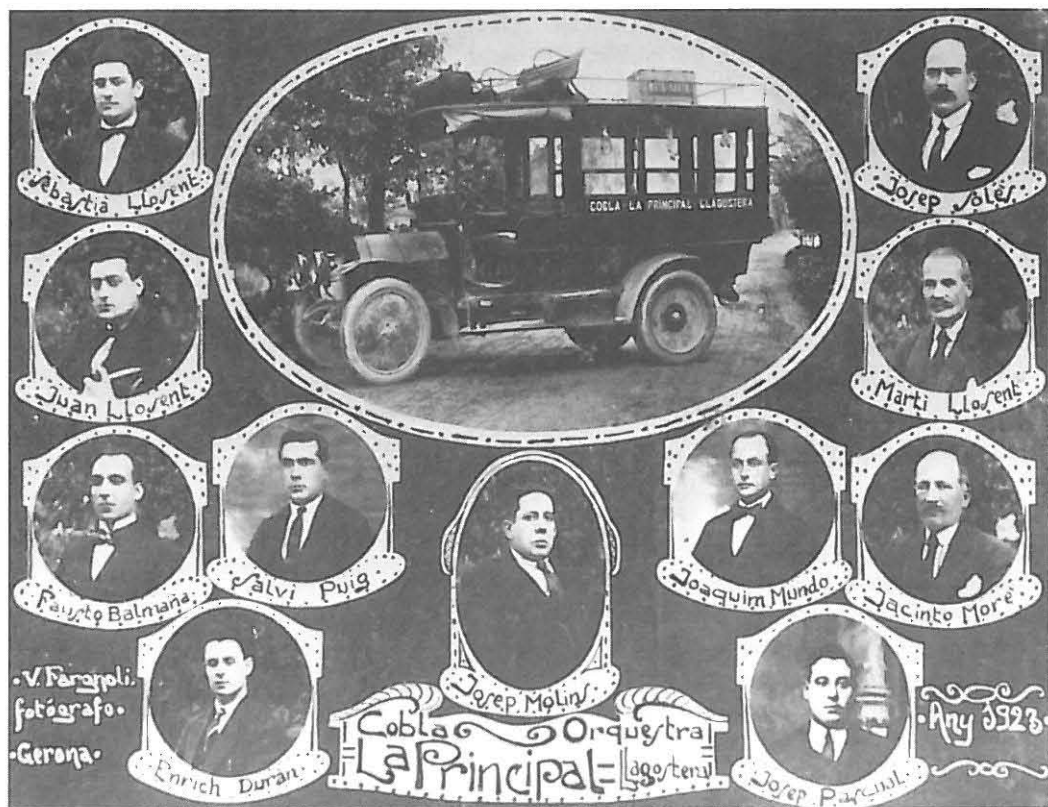
El Grup promotor

Resulta difícil apropar-se al grup promotor de "Chantecler" ja que ni s'esmenta en el periòdic ni se'n té constància en l'arxiu municipal.

La lectura detinguda dels números conservats ens permet saber el nom de tres membres de la redacció. Coneguem-los!

El personal de la Cooperativa la Regeneradora l'any 1916. Camil Llirinós, al centre de la imatge, en aquell moment secretari de la Cooperativa. (AMLLA)

Enric Duran i els altres membres de la Principal de Llagostera, l'any 1923. (AMLLA)

Joan Virallonga va néixer el 1885 i era taper. Tenia moltes terres i algunes cases de pagès que sovint anava a visitar. Era molt ric i, sembla, que tenia fama d'avar. Sol explicar-se que era molt poc treballador, contràriament a la seva dona, que era modista. Al poble se'l coneixia com "El Grec" per motius actualment desconeguts.

De **Santiago Bordas** es recorda, popularment, que era un home molt actiu, molt emancipat i un gran intel·lectual i que tenia alguna cosa a veure amb l'Ajuntament. Efectivament, es tractava del secretari d'aquesta entitat. La seva professió com a tal s'inicià el 1907 i finalitzà el 1912, any en què ocupà el lloc Rafael Mas. El 7 de maig va ser destituït del seu càrrec perquè es va retornar un repartiment del qual ell era el responsable. Actualment encara

es conserven tots els documents que acrediten aquest fet. Santiago Bordas lluità molt per no perdre el seu càrrec però tot esforç resultà inútil. D'aquest personatge també cal destacar que era un esperantista⁴.

Ricard Sarra és un personatge totalment desconegut. La memòria de la gent es divideix i hi ha persones que el fan fuster i d'altres taper. Sigui com sigui, no es pot verificar ja que, tot i estar casat, no va tenir fills, de manera que no deixà rastre al poble. A més, curiosament, aquest personatge no està empadronat a les llistes de l'època.

A banda d'aquests personatges que formaven part de la redacció hi havia tot un grup de gent que col·laborava amb "Chantecler". Sense aquestes persones mai hagués estat possible mantenir el periòdic ja que ells aportaven els seus escrits sense esperar-ne res a canvi. Realment escrivien perquè ho volien i això era molt important. És l'apartat de "Correspondència" el que evidència l'existència d'aquest grup de col·laboradors al marge de la redacció. L'equip de redacció feia ús d'aquesta secció per donar la seva opinió i consells a tots els col·laboradors de "Chantecler".

Santiago Bordas

⁴ Persona que defensa l'esperanto; una llengua artificial que pretenia ser inculcada arreu del món.

Com en les altres personalitats, no és gaire la informació que he pogut recollir referent a aquest grup de gent. A més, cal tenir en compte que molts d'aquests col·laboradors signaven els seus escrits mitjançant un pseudònim, de manera que és impossible saber, avui, quin nom s'hi amagava.

Rosendo Codolar era un transportista, molt apreciat al poble, que anava diàriament de Llagostera a Barcelona.

Enric Duran neix a Llagostera pels volts del 1895. Treballava com a taper tot i que la seva professió i vocació el feien músic. Tocava el clarinet amb l'Orquestra Principal de Llagostera. Vivia amb la seva dona al carrer Girona i no tenia fills, tot i que tenia una neboda que actuava com a tal; aquesta era modista. Enric Duran va morir aproximadament el 1975.

Camilo Llinós Gafas neix el 1889. Amb la seva dona tenia una botiga al carrer Álvarez on venien diaris i comestibles. També feien recordatoris de defunció. Al carrer Jaume I hi tenia una bàscula on la gent podia pesar tot allò que desitgés. Aquest personatge formava part de la Junta del Casino i, durant un temps, en fou el president. Va ser un dels impulsors per dur a terme la Reforma de l'edifici. Va morir durant la dècada dels seixanta.

Era el secretari de la Cooperativa obrera. Aquesta cooperativa tenia una botiga independent per als obrers i amb moneda pròpia. A més, la cooperativa comptava amb una escola. Efectivament, quan algun mestre no podia assistir a classe ell mateix feia de professor. Tot i no tenir-ne el títol, la gent afirma que "sabia molt més que tots els professors amb títol junts". **Joaquim Gafas** era el seu oncle i era taper de professió.

De **Genís Rosselló** només se'n sap que era de Castell d'Aro.

La resta de col·laboradors només ens han deixat el seu pseudònim, les seves inicials o bé tan sols el nom, sense cognom. Entre aquests hi ha: Fulgur, Val, A. Biger, Miquelet, Bordegàs, Àngel, N. de Ll., Sara, Geperut de l'esquena, Constantino – Politanizado, Ditis, TAP, Remember, Seba'n tens, Jaume, Pepet, Noy Roch, Corrincló, Marieta, Fel-Sam, M. Audal, Amalia Robles, Violet del Camperdut, Quirse, Pere Viver, E.G.V, S.L, B.L.M, Adelina, etc.

L'Ideari de la revista

Com ja s'ha esmentat anteriorment, "Chantecler" neix, bàsicament, com una necessitat d'acabar amb l'ensopiment que habitava al poble de Llagostera.

El grup promotor de la revista afirmava en el primer número que va sortir a la llum pública: "la franca i sincera rialla apartarà els nostres ulls de les petiteses dels partits polítics. No concebem ni esquerres ni dretes, ja que des del catòlic intransigent al demagog més radical per a nosaltres tots som germans".

"Els únics enemics que tindrem seran els ensopits. Però esperem que l'alegre cant del simpàtic "Chantecler", en deixondir-los, els farà riure".

Així doncs, s'estaven definint com a apolítics. Aquesta etiqueta inicial semblava allunyar-los de la política. A banda, l'objectiu que s'havien marcat era molt concret. Però, molt ràpidament, es va poder endevinar que darrera d'aquest grup promotor s'hi amagava alguna cosa més que un conjunt de persones desinteressades pel món polític. L'objectiu inicial va créixer i va esdevenir molt més pretensions. De seguida es va poder comprovar que aquesta gent presentava una preocupació desbordant pel món de la cultura i, més especialment, per l'educació. S'acontentava davant les fites culturals que tenien lloc al poble i es mostrava enfrontada a tot allò que suposava un estancament per a l'avenç de la cultura i la modernització de Llagostera. Criticava la societat quan ho creia convenient i, sempre que podia, aconsellava l'Ajuntament de dur a terme certs canvis a favor del progrés local. Era evident que s'estava dibuixant una línia no paral·lela a aquella que ells havien definit el 12 de juny de 1910. La seva actuació havia passat de ser simplement literària (acabar amb l'ensopiment del poble) a intervenir i demanar canvis per a la societat. Per tant, estava actuant políticament. A més, al número 13, en l'última línia de "Federació" confirmava estar inspirada en el republicanisme federalista de Pi i Margall, un dels antecedents del catalanisme polític.

"Chantecler" pretenia, per damunt de tot, copsar aquestes idees pròpies del moviment modernista i dels enormes canvis que la cultura catalana del tombant de segle va fer com ho havien manifestat altres periòdics com "L'Avenç". A partir d'aquí, intentava transmetre-les al seu poble. Buscava que s'integressin entre

la seva gent, que es trobava distant a tot aquest món modern. En definitiva, doncs, podem afirmar que estava cercant un canvi.

Podem pensar que el fet de definir-se com a apolític era una forma d'intentar atraure tothom. Probablement ells eren molt conscients de la seva actitud però, moltes vegades, per guanyar-te la simpatia del teu entorn cal actuar de manera hipòcrita.

Anàlisi dels números de la revista

"Chantecler" és un periòdic local que va aparèixer l'any 1910 a la vila de Llagostera. El primer número que es conserva és el número 2, aparegut el 26 de juny de l'any 1910. Se sap que aquesta revista era quinzenal, per tant, és de fàcil deducció saber que el primer número va sortir a la llum pública el 12 de juny de 1910.

Aquesta revista tenia vuit pàgines i comptava amb una gran diversitat de temes. Els qui hi escrivien explicaven una mica de tot: posaven a l'abast dels lectors els problemes del poble, comentaven les "xafarderies" de Llagostera, dedicaven poemes a persones estimades, donaven les gràcies a persones o entitats, feien públiques les seves sensacions, donaven consells a amics i a l'Ajuntament, criticaven els enemics, hi apareixien anuncis..., infinitats d'apartats que pretenien distreure el poble i modernitzar-lo.

L'estructura de "Chantecler" no seguia un esquema prefixat però podem afirmar que tenia una organització que s'anava repetint, tot i no seguir un ordre necessàriament estricte.

La portada presentava sempre la mateixa il·lustració que ocupava mitja pàgina. La imatge central era un gall i, darrera seu, s'hi veia un enorme sol i s'hi desplegaven, magistralment, les lletres modernistes que deien "Chantecler". En la part inferior dreta s'hi llegia "Periodich de Joventut Autonomista"; així es definia el propi grup de "Chantecler". Tot el conjunt era obra de Rafael Mas, ja esmentat anteriorment. Sota aquesta il·lustració hi havia dues línies paral·leles i al mig d'ambdues, d'esquerra a dreta hi deia "any I", el lloc i la data del periòdic i el número que corresponia.

Els editorials

Tot seguit començava l'article editorial, una mena de presentació amb la qual s'iniciaven tots els números de "Chantecler".

Tractaven una gran diversitat de temes però tots estaven folrats d'un to totalment subjectiu i personal. Alguns (núm. 2 i núm. 3) són experiències viscudes per la persona que els ha escrit. Aprofiten alguna situació que han passat i la fan pública. Però el fet d'escollir un tema tan personal és tan sols l'excusa que serveix per donar pas a altres qüestions que, en moltes ocasions, tenen a veure amb la societat que els envolta.

La resta d'articles editorials expliquen esdeveniments que han tingut lloc al poble: una festa escolar (núm. 4), les pràctiques militars (núm. 12) i l'aportació econòmica de l'Ajuntament destinada a la construcció de noves escoles a més de la conferència d'esperanto (núm. 14).

Els poemes

Els poemes eren, d'altra banda, un apartat força constant. Excepte els dos primers números conservats, tota la resta compten amb poesies d'un nombre de versos indefinit però, generalment, heptasil·labs i de rima assonant.

Aquests poemes abraçaven diversos temes. Podem trobar-ne de modernistes, de temàtica amorosa, de caràcter didàctic-moral, de caire més popular, etc.

Bequerrades

Aquesta secció comptava amb tot un conjunt de petites notícies o novetats. S'hi plasmava informació de tota mena sobre diversos fets que havien succeït al poble o, sovint, es feia referències a París⁵.

"A París passaba per l'acera una senyora elegantment vestida, quin cap cubria un capell ricament adornat de flors y cintes dels d'última moda, d'aquells tant grossos semblants á un paraigüas. Al girar la cantonada se li enganxa'l capell ab un objecte punxagut que

⁵ París era un punt de referència durant el Modernisme. Sorpren el fet que en la majoria de casos, "Chantecler" parli de la moda d'aquesta ciutat amb to irònic.

Chantecler

AVV 1 Llagostera, 3 de Octubre de 1910 Año: 10

**Lista municipal del actual
Cos de Sometent de Llagostera**

Caja del Distrito

Francisco Vela

Sub-caja del Distrito

Francisco Vela

Caja de peder

Francisco Vela

Sub-caja

Francisco Vela

Indicaciones

Francisco Vela

Chantecler

Dedicat al Cos de Sometent
Armat de Llagostera

PAU PAU Y SEMPRE PAU

en el día de la

benedicció de llur Bandera

El núm. 10 de Chantecler, dedicat al Sometent i a la benedicció de la seva bandera. (AMLLA)

sortia d'un carro que passaba. Després de rébrer forta trompada, queda destrossat'l barret y fora del cap de la senyora qui además tingué la desgracia de pérdre l'equilibri y cáurer en llastimós estat, puig ab el barret se'n aná també sa caballera... qu'era postissa".

Era freqüent que es parlés de la societat de forma crítica, per tant, hi apareixien consells destinats a l'Ajuntament a fi de millorar les condicions del poble. El núm. 2 és un exemple molt clar.

"¿No podría asenyalarselshi'n aquestos una petita cuota senyor Alcalde? Almenys per analogía á les demás viles vehines y en profit de nostre esllanguit erari".

"El llum que está bastant allunyat, no podría acostarse una mica, Sr. Alcalde? Del contrari l'Asilo's veurá ple de ferits".

"Fins que l'Ajuntament se'n recordi una mica d'aquest carrer, he promés no passarhi".

En l'apartat de "Bequerrades" també se sentia parlar, en alguna ocasió, de "La Sembra", la competència de "Chantecler". Aquest periòdic seguia una tendència diferent a "Chantecler". Sembla ser que els dos periòdics no s'amagaven del seu enfrontament. Tot i no poder-ho comprovar, resulta força evident que "La Sembra" publicava certs escrits on es criticava,

d'una manera o altra, "Chantecler". Aquest últim, ofès, no es quedava callat:

"¿No li sembla, á "La Sembra", qu'es més lleig qu'un capellá vagi á un ball públich, que no pas que's publiquen article com els de ¡Mare!? Ara no, que no podrá pas dir qu'entre nois y noyes el dimno está al mitj"

"Li sembla á la seriosa "Sembra" que la xorca carta que copia del "Correo Catalán" es fer moralitat? Segueixi sembran vents que recullirá tempestats".

"Bequerrades" era també l'espai adient per reflectir l'odi que el grup de "Chantecler" manifestava vers el cacié Jaume Roure:

"L'escrupulós denunciador satisfet de son baix ofici, de despit s'haurá rosegat els punys y prés moltes taces de tila. ¿Veritat, moliner sense moldrer?"

Per últim, cal destacar la ridiculització que es fa respecte a la llengua castellana. Comptem amb tres "bequerrades" que ens expliquen unes confusions iròniques a causa del poc domini del castellà al poble. Un exemple és el següent:

"-Voldría agitar patrona ¿Ahont aniré?
-Ay fill meu, vingui.
Y el duqué á l'hort".

Noves

D'un contingut semblant a "Bequerrades" cal destacar "Noves", també força constant en "Chantecler". Era, en certa manera, la secció que contenia les "tafaneries" del poble. Pretenia posar al corrent els habitants de Llagostera de tots aquells fets o esdeveniments que ells consideraven destacables. Alguns exemples són:

"Nostre company de redacció en J. Virallonga ha tingut la tremenda desgracia de perdre á son volgut pare. (e.p.d)"

CHANTECLER s'asocia á la justa pena de nostre company, desitjantli'l consol y resignació necessaria".

"El judici oral en que es acusat nostre amich en S. Bordas, consecuencia de la odiosa denuncia d'en Roure, tindrà lloch en la Audiencia Provincial de Girona, demá dilluns, día 12.

No duptém que'l jurat sabrà reconeixre l'ignocencia de nostre company"

"Celebrém la millora pel bon acert que tingué el nostre Ajuntament, en instalar en el centre de la plassa de l'Industria, dos grans focos que enllumanaven gran espai. No podría arreglarse un canalobre de quita y pon?"

Efectivament, en aquest espai, podem cercar-hi una mica de tot. Totes les notícies locals del moment es trobaven en aquesta secció. D'aquesta manera el poble s'assabentava dels fets més rellevants i podia fer un seguiment de la vida local a tots nivells.

Del municipi o de ca la vila

Un altre apartat de "Chantecler" que apareix sota dos títols "Del municipi" i "De ca la vila" s'encarregava que la política no fos una activitat reservada només a un grup limitat de persones. "Chantecler" reproduceix, en dues ocasions, les sessions celebrades a l'Ajuntament, mostrant-nos l'acta completa del dia. D'aquesta manera se sabia qui assistia a les convocatòries, què s'aprovava i de què es parlava. "Chantecler" actuava com d'intermediari entre la vida política i el poble.

Cal tenir present que, per a "Chantecler" sempre hi havia un espai dedicat a exaltar la

cultura i l'educació del poble. El número 4 compta amb un article editorial en el qual es parla d'una festa escolar; el número 6 ens presenta la descripció d'una excursió escolar escrita pels mateixos alumnes. El número 7 ens ofereix un poema dedicat, solemnement, als "jovenets de Llagostera". Al número 12 hi cerquem una "Llissó de catalá". Aquesta no fa referència a la gramàtica ni l'ortografia catalana sinó que pretén explicar que existeixen tres classes de noms. Aquesta divisió establerta per "Chantecler" mostra una influència clarament aristotèlica. Per tant, vol fer-nos entendre aquests tres tipus de mots per analogia a les substàncies que Aristòtil qualificava com a primeres o segones. Sota el títol de "Filosofant", al número 13, hi podem llegir un escrit que parla sobre l'educació de la dona. No està parlant sobre la seva escolarització sinó sobre el paper que té la dona en l'educació dels seus fills, és a dir, a nivell moral. Aquest escrit va fer pensar i, efectivament, en el número 14 hi cerquem "Consideracions sobre l'educació de la dona" que neix com una rèplica a "Filosofant". En aquest nou escrit, de caire feminista, ja hi entra un nou factor, l'escolarització de la dona. Seguidament a aquest escrit s'hi desenvolupa "Cantant veritats" en el qual es reflexiona sobre la poca educació que es rep. Es tracta, de fet, d'una crítica social. En aquest mateix número hi apareix un poema en el qual s'elogia l'esperanto i, a continuació, un altre escrit en aquesta llengua.

Ullada històrica

"Chantecler" també ens ofereix, en dos dels seus números un recordatori històric anomenat "ullada històrica". El primer, en el número 3, fa referència a la presa de la Bastilla del 14 de juliol del 1789. Ens remet al moment en el qual va tenir lloc aquest fet. El poble parisenc va rebel·lar-se contra la Bastilla, símbol de l'absolutisme. Aquesta fortalesa, sota el regnat de Lluís XIII va esdevenir presó per a nobles, els quals hi eren molt ben tractats. És per aquest motiu que es convertí en símbol de les arbitrietats reials i de l'absolutisme. Tenint en compte la data, 14 de juliol, podem pensar que es tracta d'una mena de lloança, ja que en el moment que va sortir publicat aquest número de "Chantecler" feia 121 anys d'aquest esdeveniment. El fet que aparegués aquest fet històric publicat pot donar-nos alguna pista sobre la ideologia del grup de "Chantecler". Podem endevinar que

s'oposen totalment a l'absolutisme, forma de govern antiga i repressora, i busquen un govern modern i més liberal, propi del segle XX. El segon, el número 6, du per títol "el vectigal de la carn" i, entre altres coses, lloa Joan Fivaller, considerat el "salvador de la pàtria". El fet de recordar aquesta fita històrica posa de manifest, novament, que el grup de "Chantecler" defensa la llibertat, la democràcia i la igualtat per tothom. Aquest caràcter es pot reforçar si tenim en compte l'odi que els despertava la persona de Jaume Roure, un opressor, als "chanteclaires".

Don quixot contemporani

En dos números trobem "Don Quixot contemporani" que és, en certa manera, una obra literària, que es basa en *El Quixot*. L'autor crea una mena de paral·lelisme entre aquesta gran obra universal i la seva. Per començar, ell mateix es bateja amb el nom de *Seba-'n-tens*, que sona de forma força semblant a Cervantes, l'autor del Quixot. Igualment com en l'obra que pren d'exemple, els protagonistes són el Quixot i Sancho, que en aquest cas rep el nom de Xanxu. A banda de prendre els personatges cervantins com a models, també pren l'estructura del llibre. Crea un pròleg i divideix la història en capítols (prenent la forma d'articles). En el "pròleg", ens presenta la situació global al mateix temps que l'autor afirma ser un descendent del Quixot. La principal i, de fet, la més remarcable diferència entre aquestes dues històries és que *El Quixot contemporani* narra les aventures d'aquests dos personatges davant la sortida del periòdic "Chantecler". Els seus diàlegs s'encaminen, bàsicament, a temes que fan referència al poble llagosterenc, enfonsat en el seu ensopiment.

Tot d'una, els dos personatges presenten una veu que afirma que "Chantecler" no tindrà vida, ni tampoc cap altre periòdic d'aquest poble. A partir d'aquí la història se centra a donar tres raons per les quals cap diari de Llagostera sobreviurà. La més important és l'ensopiment que regna al poble; la segona és que Llagostera té el sentit moral mort i la tercera que, com que es tracta d'un diari local, del qual se'n té un concepte pejoratiu, la gent no està disposada a pagar els deu cèntims que costa. En definitiva està analitzant la cultura del poble.

D'aquest apartat cal remarcar dos paràgrafs que mostren una tendència clarament modernista. "¿Perque aixís, am las ales girades

sols l'hi portan aquets jovinçels que tant se'n hi'n dona y que per seguir la moda fins foren capasos d'anar amb la camisa fora de las calsas..." i "aquí se mira ab menys-preu, y hasta, greu me sap el dirho, ab gust de veurer fracassar tota ideya nova, que reprensti impuls, vida, dessitj de sortir de la monotonía, automática, inconscient en que cadascu s'está, puig el variar una mica de vida'ls daría feina, no podrían l'endemá aixecarse..."

Aquest fragment cal relacionar-lo amb l'article de Rusiñol que apareix reproduït a continuació:

"Els ideals d'avui en dia, les soles lluites que interessen les grans majories, són només que qüestions materials, exigències per al pobre cos. L'art per l'art agonitza, per a fer lloc a l'art comerç, a l'art cromo, a l'art art, a l'art il·lustrós, que és el que entén la democràcia de l'art. Amb posa estoica, vestits d'homes que pensen i somriuen del que senten, han mort les religions de tots els cors, les velles i les noves, i voldrien matar la nostra, la santa i noble religió de l'art i la poesia.

Ells no són, no, ni poden ser modernistes. Ells estan satisfets del món que veuen i no senten desitjos de canviar ni de provar de millorar-lo; creuen en el present perquè hi viuen i en viuen, i el pervenir els espanta. No volen que les idees

BUTLLETÍ D'INFORMACIÓ LOCAL Llagostera

Nº 8 - MARÇ 1980

Editat per l'Associació de Veïns

El primer núm. del Butlletí de Llagostera (1980) reproduïx les quatre capçaleres sorgides al voltant de 1910: *Chantecler*, *La Sembra*, *Renovació* i *La Selva*. (AMLLA)

es renovin; no volen que el passat, aquell passat de poetes i d'artistes, serveixi de xurriaca al present i de fe en el que vindrà; no són com el gran Greco, el gran Leonard, el Giotto, Botticelli i altres sants que besaven la tomba de llurs avis i miraven cap al lluny, són homes secs, porucs i mandres d'idees; curts de somnis.

... i voldríem al mateix temps que tots vosaltres, els que porteu idees al cap i sentiú batre-us el cor, deixéssiu de somniar baix, que alcéssiu la veu fins ara monologada o ofegada pel ronc de les multituds i deguéssiu, cridant fort, al nostre poble, que el regne de l'egoisme ha de rodolar per terra; que no es viu solament alimentant el pobre cos; que la religió de l'art fa falta a pobres i a rics.

... i en tant aquí tots junts, tos dels nostres sense por d'orelles forasteres a l'art i a la poesia, podrem esbravar-nos cridant el que no gosem dir moltes vegades rodejats del gran ramat; que volem ser poetes i que menyspreem i planyem els que no sentin la poesia; que preferim ser simbolistes i desequilibrats, i fins bojos i decadents, a decaiguts i mansos; que no hi fa res passar per Don Quixots allí on hi ha tants Sancho Panzas que pasturen, ni llegir llibres d'encantats allí on no se'n llegeixen de cap mena".⁶

Aquest article és una crida a tots el modernistes, que en aquell moment es trobaven reunits a la festa. Rusiñol els demana que parlin fort, que expressin les seves idees i deixin de viure en silenci per culpa de les multituds. Es veu molt clarament que Rusiñol està establint una línia divisòria entre dos blocs de persones que no mantenen cap punt en comú. D'una banda hi ha els modernistes, els "Quixots", amb "idees al cap" i "batecs al cor". La seva religió és l'art, són poetes i prefereixen ser "simbolistes", "desequilibrats", "bojos" i "decadents" abans de ser com "Ells". Efectivament, "ells" són l'altra banda de gent i constitueixen les "grans majories". Són els "Sancho-Panzas", "el regne de l'egoisme". Tots ells són "decaiguts", "mansos", "secs", "porucs", "curts de somnis", "mandres d'idees"...

En definitiva, constitueixen dos blocs oposats i aquests també s'estan reproduint en

el "Don Quixot contemporani" de "Chantecler". De fet la divisió que ens ofereix aquest últim periòdic és molt paral·lela a l'establerta per Rusiñol, ja que també havia esmentat Don Quixot, com a imatge dels modernistes, i Sancho, en representació de la immensa multitud.

Correspondència

"Correspondència" és un apartat molt constant en "Chantecler" i és gràcies a ell que podem deduir que el periòdic llagosterenc comptava amb uns col·laboradors especials al marge de l'equip de redacció. De fet, en la "Correspondència", la redacció escrivia suggerència i donava la seva opinió dels escrits creats per aquest grup. Observem-ne alguns exemples:

"N. de Ll.- Llástima qu'escrigui en castila, puig va molt bé. L'altre queda en cartera".

"Silenio- El gall tot y siguen gall ho trova massa vert. Prengui cop de dutes, y's rebaixará'l color".

"Pepet- La conversa va bé y la xarada'ns agrada. Les tenim a la butxaca".

Es pot comprovar que es tractava d'un espai per a l'opinió. Si la redacció creia que es podien millorar certs escrits, no eren adequats o, contràriament, n'estaven satisfets, aquest era el lloc adient per fer-ho. El nom que apareix a davant de la frase correspon al nom de l'autor a qui va dirigida l'opinió. D'aquesta manera es podria anar millorant i creant un estil propi per a "Chantecler".

Altres

Alguns apartats com són els "agraïments" o "mercès" i l'espai lúdic no són tan freqüents però els trobem en tres periòdics. Tal i com el seu nom indica, el primer bloc procura mostrar una certa cortesia amb alguns esdeveniments o persones del poble. El segon bloc oferia una mena de passatemps. Hi havia endevinalles, xarades⁷, trencaclosques, etc.

Finalment, cal remarcar que només dos números ens ofereixen publicitat, fet que demostra que la revista, que valia 10 cèntims, no podia viure d'ella.

⁶ Discurs llegit a Sitges en la tercera festa modernista per Santiago Rusiñol.

⁷ Les xarades són endevinalles en què es tracta d'endevinar un mot fent una indicació sobre la seva significació i la dels mots que es poden formar prenent una síl·laba o combinant dues o més síl·labes del mot.

Què té de modernista?

A simple vista, fixant-nos en la portada (el títol, el tipus de lletra emprat per escriure aquest, el dibuix del gall i, especialment, el sol de fons) podem dir que ens trobem davant d'un diari fet a imitació de les idees i les formes modernistes.

El mateix nom del periòdic, tret d'una obra de teatre parisenc de Rostand, sembla una resposta a l'afirmació de l'autor francès (l'ideal no existeix). De fet "Chantecler" ens presenta alguns dels seus objectius en el número 5: "treballar en l'elaboració de l'ideal i en la purificació de la parla". Si ens fixem en el tipus de lletra, recargolat, veurem que és, potser, el més habitual en l'època modernista. I, finalment, el dibuix del gall ens fa veure que no es tracta d'un animal escollit a l'atzar, sinó d'una au que anuncia l'arribada d'un nou dia, l'arribada del sol. El sol és un símbol modernista perquè reflecteix aquestes ganes de viure, de modernitzar, d'il·luminar la societat adormida. En resum, tot aquest conjunt s'imposa amb força amb l'objectiu d'acabar amb l'ensopiment que caracteritza el poble de Llagostera. L'autor d'aquesta portada és el pintor Rafael Mas, molt admirat pel conjunt de "Chantecler".

Tot això ens fa pensar amb alguna similitud entre "Chantecler" i altres revistes modernistes de Catalunya, en les quals es pretenia "transformar una Catalunya nostàlgica, clerical i retòrica en una Catalunya moderna, avançada i lliure". "Chantecler" per la seva banda intentava "esvair l'ensopiment, fer aixecar un xic les orelles dels adormits i despertar les afeccions literàries del jovent del poble". Tot i que el primer objectiu sigui molt més pretensions en tots dos s'hi endevina un desig de canvi o transformació, ja sigui a nivell social o personal.

El moviment modernista a nivell català va trobar en les revistes una manera d'expressar-se i al voltant d'aquestes hi havia tot un grup de gent com músics, escriptors, etc. que hi col·laboraven. Formaven cercles d'intel·lectuals amb una preocupació comuna per a la societat. Eren persones estretament vinculades al món de la cultura. Si ens fixem amb el grup de gent que formava "Chantecler" també hi podem descobrir un petit cercle d'intel·lectuals", entre els quals destacava el pintor Rafael Mas, autor de l'escut del poble.

"Chantecler" ens mostra al llarg dels seus números una gran preocupació per l'educació i

Año I. — LLAGOSTERA 15 Mayo de 1910 — Número 7

Periòdic Jocs-serie de Cultura i Aeralitat
ENTRA L'UBA VEIGUER AL MES

Portada de *La Sembra*, revista antagònica a *Chantecler*. (AMLLA)

per llengua catalana, per modernitzar-la. Només hem de recordar que va ser durant el Modernisme quan es va promulgar un ús del català que esdevindria l'actual.

Troblem un altre aspecte molt modernista si ens fixem en la semàntica de certs paràgrafs. Veiem que es refereixen a tot allò futur i modern de forma molt positiva: "agradosa i simpàtica", "pau i tranquil·litat", "esperança falaguera", "ciutadans lliures i conscients dels seus actes", etc. i en canvi, tot allò antic és replet de connotacions negatives com per exemple "centre de suplici", "lluïtes i odis", "massa ignorant", "esclava de les concupiscències dels vicis, etc.

Si ens posem a estudiar la revista trobarem moltes fragments folrats d'una tendència modernista. Prenem-ne algun com a exemple en el qual s'exalça la pintura simbòlica:

"En el proveit aparador de can Canet hi ha exposat un cuadro al oli de regulars dimensions degut al pinzell del Sr. Más. L'asunto representa una gentil amazona escapada del grupo de Diana que llença ab má segura una sageta ab un corpolent cervo. L'escena esta composta magistralment y es sólit y brillant. Hi ha que verurel. Son ja alguns que s'ocupan de deixondir nostre ensopiment ¿ho lograrán?. Siguem optimistas compányos y fem tots un esforç car el mal está en nosaltres mateixos."

Ja per últim, si ens fixem en un fragment del número 14 trobem el següent:

“¿No reparéu un no sé qué, precursos del quelcóm inconegut? No reparéu un moviment que repercuteix a tots els cors, un anhel de rompre d'un colp aquesta monotonía de vila morta?”.

Es tracta d'una crida al poble. “Chantecler” ha vist un pas endavant, una modernització i, pretén, amb totes les seves forces, animar al poble de no fer-se enrera; de continuar “avant sempre”!

Conclusions

És evident que “Chantecler” era una mena de butlletí local. Feia que la política no fos un activitat reservada només a un grup limitat de persones. A través de les seves publicacions molts assumptes polítics estaven a l'abast de tothom. A banda de la política s'hi tractava societat, literatura... però tota aquesta diversitat de temes estaven segellats per una marca personal que, en moltes ocasions, anava acompanyada d'un caràcter irònic i divertit que feia més planers temes potser massa carregosos.

Recordem que pels volts del 1910 Llagostera va comptar amb quatre periòdics i això no és una simple casualitat. Aquest fenomen impacta i fa pensar, forçosament, que a Llagostera, en aquells moments, hi passava quelcom.

Primer “Chantecler” i la “La Sembra”, un any més tard “La Selva” i, tot seguit, “Renovació”. D'aquests podem eliminar “La Selva” ja que els seus articles no eren res més que el reflex d'una baralla aferriada, rabiosa, en la qual es destruïen dos partits en lluita.

De “Chantecler” no fa falta repetir que la seva preocupació pel món cultural era desorbitant però de “La Sembra”, tot i el seu posat ferm i poc amic de bromes, també cal destacar la importància que donava a la cultura. Resulta interessant qüestionar-se com fou possible aquesta arribada d'idees pròpies del Modernisme a un grup reduït del poble llagosterenc.

Podem plantejar-nos diverses hipòtesis.

D'una banda, dintre el grup de col·laboradors hi havia un personatge, Rosendo Codolar, que viatjava diàriament a Barcelona. Potser va portar-ne alguna idea però, tenint en compte que, aleshores, el Modernisme ja s'havia fet enrera per deixar pas al Noucentisme, no resulta massa lògic.

Rafael Mas, en canvi, podria haver tingut un paper decisiu pel que fa a aquest tema. Efectivament, ell arribà de Barcelona l'any 1901,

havent viscut de ple tota l'etapa modernista. Per tant, és molt possible que esdevingués el portador d'aquestes noves idees. Sigui com sigui, les idees van penetrar al poble, tot i que de forma tardana, i “Chantecler” en fou la mostra escrita.

Cal destacar el fet que “Chantecler” nasqués en una etapa d'instabilitat per a la llengua catalana, en un moment de govern del castellà. Aquest fet el converteix en un objecte encara molt més valuós.

Aquest fenomen, en conclusió, no és res més que un esclat de desig de cultura al poble o, més ben dit, en algun sector reduït, que havia copsat les idees modernistes i, corprès per aquestes, esperava també un canvi a la vila de Llagostera. Aquestes persones, carregades d'idealisme, van triar el periòdic com a mitjà per expressar els seus ideals. Les diferents revistes van ser-ne el resultat real i la prova que demostra que les formes i idees modernistes viatjaren, a inicis del segle XX, fins al poble llagosterenc.

Bibliografia

Butlletí de Llagostera. núms. 21 (febrer del 1982); 22 (març-abril de 1982); 34 (juliol-agost del 1984)

Chantecler, periòdic de la Joventut autonomista. Núms. 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13 i 14

DÍAZ, A; DOMÈNCH, C; NAVARRO, A. *Colpits per la modernitat. Itineraris de Literatura*, 4, València: Tàndem, 1993

GRAU, D. *Llagostera*. (Quaderns de la Revista de Girona) Diputació de Girona, 1987

MARCET, P. *Història de la Llengua Catalana II*, Barcelona: Teide, S.A., 1987

MAS, R. *Coses de Llagostera*, Ajuntament de Llagostera, 1948

Revista de Girona. *Balanç del segle XX*.

www. Quid fr/WEB

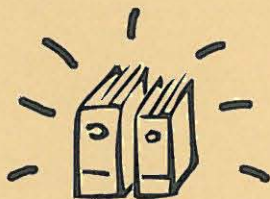
TÍTOLS PUBLICATS

- 1- *El Mercat i la Fira* de Marta Albà i Espinet
- 2- *El passeig Romeu* de Fina Solà i Llinós
- 3- *Breu història de la infermeria a Llagostera* de Rosa Masana i Ribas
- 4- *El llarg acabament de l'església de Llagostera (Segles XVII-XVIII)* de Josep M.T. Grau i Roser Puig i Tàrrach
- 5- *Jaume Roure i Prats. Radiografia d'un cacic* de Dolors Grau i Ferrando
- 6- *Indústries sureres a Llagostera* de Fina Blanch i Rissech i Rosa Masana i Ribas
- 7- *La Casa de les Vídues. Cent anys per tenir una biblioteca pública* de Joan Ventura i Brugulat
- 8- *La Plaça Catalunya* de Marta Albà i Espinet i Enric Ramonet i Lloveras
- 9- *Breu història de la sastreria a Llagostera* de Josep Vilallonga i Ribalta
- 10- *Els noms dels carrers: dedicacions i origen* de Ramon Brugulat i Pagès
- 11- *L'arqueologia a Llagostera* de J. Merino, L.E. Casellas, X. Rocas
- 12- *Les fonts de Llagostera* de Magda Saurí i Masgrau
- 13- *Antoni Varés. Un home i el seu temps* d'Albina Varés i de Batlle
- 14- *Les sitges de Llagostera* de Josep Burch i Rius
- 15- *Retaules barrocs* de Josep Maria Grau i Roser Puig
- 16- *1831-1936. Cent anys de població a pagès* d'Olga Llobet i Guevara
- 17- *Un notari i els seus papers durant la Guerra del Francès* de Marta Albà i Espinet i M^a. Àngels Adroer
- 18- *Enric Marquès, el pintor* de Lluís Bassets i Sanchez
- 19- *1241 Un Privilegi reial* de Montse Varas
- 20- *L'Hospital* de Marta Albà i Espinet
- 21- *La pràctica de l'Esport a Llagostera* de Francesc Cortés
- 22- *Rafael Masó a Llagostera* de Borja Garcia i Vilallonga
- 23- *El bosc de ribera. La vegetació dels rius i de les rieres de Llagostera* d'Anna Plasencia i Casadevall
- 24- *"Chantecler". Una revista de principis del segle XX* de Marta Pascual i Llorens

ARXIU MUNICIPAL

Plaça del Mercat, 5
17240 LLAGOSTERA
Tel. 972 80 54 36

Horari: de dilluns a divendres de 10 h. a 14 h.

L'ARXIU MUNICIPAL